

tende begrepsforvirringer. At presentasjonslisten av forfatterne mangler en bidragsyter, er nok et rent arbeidsuhell.

All ære til utgiverne.

Geirmund Skeie

Habiliteringstjenesten i Hedmark
Ottestad

Helse – frelse

Kjølsvik I, Holmen J, red.

Helse – frelse. Samfunnsmedisin og livssyn – et møte. 293 s, tab, ill. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2008. Pris NOK 349 ISBN 978-82-7634-199-7

Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT) er en spørreskjemaundersøkelse som har pågått i over 20 år. I den siste del av undersøkelsen har man invitert teologer med på reisen. Et langt spørreskjema om

kultur og livssyn, tro og tvil, religiøs aktivitet og etiske verdier tar sikte på å få et klarere bilde av sammenhengen mellom livssyn og helse.

Før undersøkelsen er ferdig, kommer imidlertid denne boken, med teologen Idar Kjølsvik og samfunnsmedisineren Jostein Holmen som redaktører. En rekke forfattere, de fleste åpenbart teologer og sykepleiere med innslag av medisiner og psykologer, har bidratt. Hvorfor er ikke yrke eller profesjonell bakgrunn oppgitt for disse?

Man ville ha ventet at forfatterne i det minste hadde gitt en oversikt over tidligere forskning om sammenhengen mellom religiøs tilknytning og helse, men her blir man skuffet. I den kjente amerikanske Midtown Manhattan-undersøkelsen fra 1950-årene fant man at de som hadde skiftet til en annen religion enn deres foreldre, var de sunneste psykisk sett. De som var uten religion, var de sykeste. Mest gunstig var det også at foreldrene hadde en middels aktiv tilknytning til religionen. Svak tilknytning var mindre heldig, og særlig ille var det når tilknytningen var sterk.

Det filosoferes, etter mitt syn, nokså uinteressant over sammenhengen mellom livssyn og helse. Noen skriver om historie og politikk i Nord-Trøndelag, andre om religiøsitet i Nord-Trøndelag, og andre igjen om livssyn og sykepleie osv. Vi får høre at HUNT er verdens største undersøkelse i sitt slag, at den har engasjert mange forskere både i Norge og i andre land og at det har resultert i flere hundre vitenskape-

lige publikasjoner, deriblant et 40-talls doktoravhandlinger. De fleste studiene skal ha gått ut på å forstå hvorfor noen blir syke, mens andre holder seg friske, kanskje langt opp i alderdommen. På denne bakgrunn kunne man ha ønsket å høre litt om de sentrale funn, men der blir man skuffet.

Målgruppen er noe uklart. I forordet sies det at «både medisinske og humanistiske miljøer, livssynsmiljøer (hva nå det er), sykepleiere og helsefolk generelt – og også andre interesserte» bør lese boken. «Målet med boka er å forstå mer av sammenhengen mellom helse og livssyn, få flere til å tenke og reflektere, og kanskje komme med forslag til hvordan vi kan komme videre og forstå mer» (sic).

Dette er en bok som neppe burde vært utgitt. Det naturlige ville være at sammenhengen mellom livssyn og helse ble diskutert når data foreligger.

Einar Kringlen

Psykiatrisk institutt
Vinderen

Myelomeningocele og seksualitet

Grimsrud K, Wallace M, Mathiassen TB.

Seksualitet og ryggmargsbrokk

Barndom-pubertet-identitet-erotikk-seksuell praksis. 30 s, ill. Nesoddtangen: Sunnaas sykehus, TRS kompetansesenter for sjeldne diagnoser, 2008. Gratis hefte

Barn med ryggmargsbrokk (myelomeningocele, MMC) døde tidligere stort sett lenge før de nådde en alder der seksualitet var aktuelt. Moderne behandling gjør at vi nå har et økende antall mennesker med denne med-

fødte feilen i nervesystemet. De har tilnærmet samme livslengde som normalbefolkningen, deltar i utdanning og arbeidsliv (vi har hatt en minister med funksjonshemmingen) og har behov for seksualitet og samliv som andre. Funksjonsproblemene er mest knyttet til lamelser i underekstremitetene og sviktende kontroll av urinblære, endetarm og seksualfunksjoner.

Kompetansesenteret for sjeldne diagnoser på Sunnaas og Ryggmargsbrokk- og hydrocephalusforeningen har gitt ut et orienteringshefte om seksualitet beregnet på pasienter med myelomeningocele og deres pårørende. Samfunnets tendens til å undertrykke seksualitet blant fysisk funksjonshemmede har heldigvis avtatt, og flere pasientforeninger har gitt ut tilsvarende

hefter for sine medlemmer. Slike hefter har en tendens til å falle i to grupper: De fleste er av typen «gode råd» med understreking av at alle har rett til å leve ut sin seksualitet. Den andre typen er de veiledningene med størst vekt på anatomi og fysiologi med klare tekniske eller praktiske råd om hvordan seksualproblemene kan løses.

Dette heftet tilhører helst første kategori, selv om kapitlene om prevensjon og graviditet er klart praktisk orientert. Det gis ingen opplysninger om hvorfor seksualfunksjonene svikter hos denne pasientgruppen. Trykksaken er vakkert gjennomillustrert, men bare én av illustrasjonene har en opplysende eller forklarende karakter (hva er MMC) – resten er grafisk pynt. Hjelp til orgasme er bare diskutert i forbindelse med seksualleketøy, potensfremmende hjelpemidler og deres fordeler og begrensninger er kursorisk behandlet, og løsninger på problemet manglende ejakulasjon er ikke nevnt. Selvhjelpsgrupper (pasientgrupper) er nevnt flere ganger og kunne kanskje vært vektlagt enda mer. Etter denne anmelders erfaring er dette det beste behandlingsalternativet.

Samlet gir heftet en veloverveid og fornuftig orientering til pasientgruppen, men de praktiske rådene (som pasientene ofte etterspør) kunne antakelig vært mer presise.

Ragnar Stien

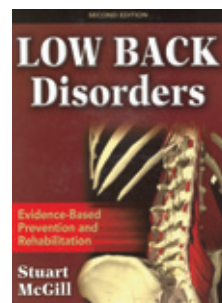
Oslo

Forebygging og rehabilitering av ryggglidelser

McGill S.

Low back disorders

Evidence-based prevention and rehabilitation. 2. utg. 311 s, tab, ill. Leeds: Human Kinetics, 2008. Pris GBP 34 ISBN 978-0-7360-6692-1

Denne læreboken har alle klinikere som arbeider med ryggpasienter som målgruppe, og særlig dem som ønsker å tilegne seg oppdaterte kunnskaper og ferdigheter innen biomekanikk/anatomi, klinisk funksjonell

vurdering, forebygging og rehabilitering. Den kan også ha adresse til forskere innenfor samme områder. Boken er skrevet av en kanadisk frontfigur med en rekke publiseringer knyttet til temaene ovenfor.

Jeg har tidligere anmeldt førsteutgaven fra 2002. Endringene i siste utgave er ikke store. Den har oppdatert litteratur, mer vekt

på øvelser, instabilitet og hvordan man vurderer den enkelte pasient klinisk-funksjonelt.

Boken består av tre hovedkapitler med 13 underkapitler. Første del omhandler vitenskapelig forankring, epidemiologi og funksjonell anatomi/biomekanikk. Sistnevnte er meget grundig og i stor grad basert på forfatterens egen forskning. Kapitlet om myter og realiteter knyttet til begrepet stabilitet og om hva som hjelper av øvelser, er fortsatt høyst relevant. Del 2 gir en grundig innføring i dagens forskningsbaserte viten om skademekanismer og forebygging, med særlig vekt på sport og arbeid, f.eks. løfteteknikker og utholdenhetstrening. Del 3 omhandler rehabilitering, treningsopplegg og øvelser med solide begrunnelser. Det er tankevekkende at mange råd vi har gitt i årevis kanskje er mer til skade enn til gagn, for eksempel tradisjonelle «sit-ups». En god opplysning for bokanmelderen, som er et utpreget B-menneske, er at man skal være varsom med ryggøvelser like etter at man har stått opp om morgenen. Og fortsatt gjelder at vi stadig bør variere aktivitet, kroppsbelastning og stilling – både når vi sitter, driver sport og er på jobb. Særlig synes jeg mange av de ergonomiske rådene både er gode og kunnskapsbaserte.

Boken er, som forrige utgave, velskrevet, oversiktlig og lettlest, selv om stoff- og detaljmengden er betydelig, ikke minst om funksjonelle og biomekaniske aspekter. Referanselisten er omfattende, men i hvilken grad den bygger på systematiske søk og vurderinger, fremgår ikke.

Om den kliniske hverdagsundersøkelse og håndtering tror jeg ikke norske ryggklinikere vil finne så mye nytt og nyttig. Boken fremstår her noe fragmentarisk og omhandler blant annet ikke noe om kommunikasjon eller tverrfaglig samarbeid. Det siste er ikke minst viktig når det gjelder rehabilitering. I så måte finnes det etter mitt skjønn andre og bedre alternativer (1, 2).

For alle med spesiell interesse for biomekanikk, skademekanismer og trening/øvelser kan jeg varmt anbefale også denne 2. utgaven.

Even Lærum

Formidlingsenheten for muskel- og skjelettlidelser
Ullevål universitetssykehus

Litteratur

1. Lærum E, Brox JI, Storheim K et al. Nasjonale kliniske retningslinjer for korsryggsmerter med og uten neroverotaffeksjon. Oslo: Formidlingsenheten for muskel- og skjelettlidelser (FORMI) og Sosial- og helsedirektoratet, 2007.
2. Waddell G. The back pain revolution. New York, NY: Churchill Livingstone, 1999.

Vanskelige samtaler med barn

Raundalen M, Schultz J-H.

Kan vi snakke med barn om alt?

143 s, ill. Oslo: Pedagogisk forum, 2008.

Pris NOK 240

ISBN 978-82-7391-149-0

Denne boken om samtaler med barn om de vanskeligste hendelser i livet som krig, katastrofer, sorg og tap henvender seg til «alle barnevennlige og barnefaglige: førskolelærere, lærere, helseøstre, barnevernet, foreldre, bestefor-

eldre, onkler, tanter og alle de andre som har tid til å snakke med barn». Den er et resultat av et samarbeid med Barne- og familiedepartementet om veiledning til foreldre og fagfolk, utgitt med støtte fra nettverket Skal-skal ikke.

Boken består av i alt ni kapitler, der allerede tittelen i første kapittel slår an grunntonen: Respekt for barnets forstand. Kapitlene kan leses hver for seg og i tilfeldig rekkefølge, og kapitelskillene markeres med bilder av tenksomme barn, noe som gir boken et tiltalende preg. Det er en liten, men ikke lettlest bok. Viktigst er likevel det gjennomgående budskapet: Barn tenker, barn oppfatter og barn trenger at voksne gir dem et verktøy til å forstå og få sammenheng i det de erfarer. Samtalen er et slikt verktøy, men den må legges på et nivå som er tilpasset barnets alderstrinn. Barn blir reddet når de ikke forstår, og forfatterne avslutter med følgende kommentar: «Det er ikke skadelig for barn å snakke, og det er ikke galt av oss å lytte.»

Forfatterne er seg bevisst at de er kjente fagpersoner som brukes mye som rådgivere ved kriser og katastrofer, og de deler raust av sine erfaringer. Boken oppfyller sin intensjon med klare oppskrifter og veiledning, selv om det for denne leser blir i overkant mye «vi var der og vi gjorde slik».

I en hverdag der mediene eksponerer familietragedier og bringer ulykker og katastrofer inn i hvert hjem, er det viktig at både familie, venner og fagpersoner tør å snakke med barn om vanskelige temaer. Etterspørselen etter veiledning er stor. Likevel er det et spørsmål om ikke denne boken favner for vidt. Det legges så stor vekt på samtaler og opplegg på skoler og i barnehager at man lett kan få følelsen av at det er fagpersoner som tar seg av de viktige samtaler med barnet. Foreldreperspektivet blir utydelig, og det er neppe forfatterens hensikt. Hvordan man vinkler samtaler i barne-

grupper og hvordan man møter barnets tydelige og utydelige spørsmål hjemme, er to ulike ting. Å møte barn i sorg og krise er så viktig at man med fordel kunne delt målgruppen i to og laget en egen veileder for foreldre/foresatte/nær familie.

Jannike Engelstad Snoek

Senter for psykisk helse barn og unge
Ullevål universitetssykehus

Unge egne historier om sorg

Dyregrov A, Gjestvang B, Slagsvold M.

Ung sorg

14 unge om døden og livet videre. 256 s, ill.

Oslo: Aschehoug, 2008. Pris NOK 349

ISBN 978-82-03-23574-0

14 unge mennesker forteller om sin sorg over å ha mistet en som sto dem nær. Forfatterne har ønsket å formidle de unges erfaringer for å hjelpe andre i liknende situa-

sjoner og for å rette oppmerksomheten mot hvordan sorg kan arte seg for barn og ungdommer. De står frem med personlige historier, bilde og navn – en form som krever personlig mot og varsomhet fra forfatterne. Historiene fremstår som svært troverdige, direkte i formen og befriende fri for klisjeer. De unges personlige fortellinger gir innblikk i de mange ulike uttrykk sorgen har: sinne, fortvilelse, utagerende atferd, tilbaketrekning, savn og overveldende tristhet. Slike reaksjoner kan prege de unges utvikling og sosiale tilpasning i lange perioder og få konsekvenser for skolegang, vennereelasjoner og psykisk helse, slik flere av de unge også forteller om. Noen av historiene illustrerer også hvordan praktiske problemer kan legge en ekstra byr og ansvar på unge mennesker i sorg.

Sorg er en normal reaksjon på tap av noen som står oss nær, og boken gir på en god måte en forståelse for sorg hos unge mennesker. Mange av historiene er imidlertid dramatiske, og mange av de unge har opplevd en svært vanskelig livssituasjon i etterkant av tapet. Bistand fra hjelpeapparatet har derfor vært nødvendig for mange av dem som står frem, noe som verken er nødvendig eller naturlig etter de fleste dødsfall.

Psykolog Atle Dyregrov avslutter med en oppsummering av hovedinntrykkene fra historiene som er fortalt, og knytter dem til egne erfaringer i møtet med barn, ungdom og voksne i sorg. Som viktige kjennetegn på sorgprosessen understreker han bl.a. mangfoldet i reaksjoner, at det ikke er noen